

วิทยุชุมชนในสังคมออนไลน์ปัจจุบัน

ปัทมา เนียมบดี

นักประชาสัมพันธ์

สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วิทยุชุมชนหมายถึง เทคโนโลยีที่เปิดช่องทางการสื่อสาร เพื่อชีวิต ของคนในชุมชนและมาจากการจัดทำนำเสนอ โดยคนในชุมชน ซึ่งเป็นเพียงสถานีวิทยุขนาดเล็กๆ ที่มีเครื่องส่งกระจายเสียง ขนาด20-30 วัตต์ รัศมีการกระจายเสียง10-15 กิโลเมตร ดังนั้นวิทยุชุมชนจึงเป็นเรื่องของชุมชนคิด ชุมชนทำ ชุมชนนำเสนอและชุมชนตรวจสอบจัดการเป็นหลัก หรือเป็นการนำเทคโนโลยีที่รัฐเคยผูกขาด มาสร้างช่องทางอย่างเป็นรูปธรรมแห่งสิทธิภายใต้รัฐธรรมนูญ ที่ชุมชนต้องการมีสิทธิ ในการสื่อสารเรื่องที่ดีเพื่อสิ่งที่ดีต่อชุมชนของตน ซึ่งไม่ใช่แค่เครื่องการได้ หรือมีสถานีวิทยุเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างจุดแห่งอำนาจของภาคประชาชน ที่สร้างสรรค์สื่อและสารบรรณรากฐานทางวัฒนธรรมที่แท้จริง ของตนเอง

ดังนั้นหัวใจของวิทยุชุมชนก็คือ

- 1.คนในชุมชนเป็นผู้ผลิตและผู้ฟัง
- 2.เข้าถึงง่าย ปิด-เปิดง่าย ใช้ภาษาถิ่น ต้นทุนต่ำ การผลิต การจัดการมีเครื่องไม่ซับซ้อน เป็นต้น
- 3.เป็นสมบัติสาธารณะใช้ระบบอาสาสมัครเข้ามาช่วย และไม่แสวงหากำไร
- 4.ชุมชนเป็นเจ้าของ สำหรับการกำหนดทิศทางและนโยบาย

เมื่อวิทยุชุมชนเป็นเรื่องราวของชุมชน ที่ต้องการมีส่วนร่วมในการร่างในการร่างวัตถุประสงค์ การจัดการ การกำหนดเป้าหมายทิศทางร่วมกันย่อมเป็นการเสริมสร้างกำลังใจแก่ผู้ดำเนินรายการ ให้สามารถนำเสนอได้ครอบคลุมพื้นที่ เนื้อหา ตามสภาพของวิถีทางสังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ลักษณะภูมิประเทศและอาชีพของท้องถิ่นนั้นๆ บนพื้นฐานที่สังคมไทยเชื่อเหมือนกันว่า คลื่นความถี่ คือทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีไม่มีวันหมดสิ้น และคลื่นความถี่ไม่มีข้อจำกัดในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพียงแต่มีต้นทุนในการถือครองและใช้ความชำนาญการเป็นพิเศษ ในการทำประโยชน์ และเมื่อคลื่นความถี่ไม่มีลักษณะทางกายภาพ ดังนั้น แนวความคิดในการบริหารจัดการ สรรหาคลื่นความถี่ จึงไม่อาจใช้วิธีคิด เช่นเดียวกับการใช้ในการบริหารจัดการ ทรัพยากรชนิดอื่นๆ ที่มีคุณสมบัติทางกายภาพได้ มันจึงสามารถถูกนำไปใช้ในสถานะของการสร้างคุณประโยชน์สู่ประชาชนได้ อย่างไม่มีขีดจำกัด

ปัญหาและอุปสรรค

จากการศึกษาและติดตามแนวโน้มการกำหนดนโยบายวิทยุชุมชนนั้น มักจะถูกและรอการตัดสินใจจากฝ่ายบริหาร เป็นหลัก เนื่องจากกรอบการศึกษาของฝ่ายนโยบายนั้น ค่อนข้างคับแคบ ที่สำคัญละเลยการคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนในระยะยาว เพราะข้อเสนอเหล่านั้นคือกระบวนการนำพาเทคโนโลยีเข้าไปใช้ให้ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์ ดังนั้น หากสมมติฐานจากกรอบคิดของฝ่ายนโยบายมีปัญหา คับแคบขาดวิสัยทัศน์ ก็ย่อมส่งผลให้ประชาชนไทยขาดโอกาสได้เรียนรู้ ได้พัฒนาศักยภาพจากเทคโนโลยีการ

สื่อสารขนาดเล็ก ทั้งๆ ที่เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยเปิดช่องทางการเรียนรู้ การเข้าใจ และเท่าทันสถานการณ์ กระแสโลกาภิวัตน์ ได้มาก

ปัญหาการเกิดวิทยุชุมชน มีดังนี้

1. เกิดคลื่นแทรกสถานีหลัก
2. เกิดการรบกวนวิทยุการบิน
3. กำหนดวิทยุชุมชนแอบแฝง ขยายโฆษณา
4. เกิดการถูกหลอกลวง กระแสการเกิดวิทยุชุมชน
5. เกิดรายการคุณภาพต่ำ โดยเฉพาะการใช้ภาษาและนักจัดรายการสมัครเล่น

โดยความเป็นจริง วิทยุชุมชนยังมีประโยชน์และสิ่งดีๆ อยู่มาก โดยเฉพาะวิทยุชุมชนที่ยึดมั่นในแนวคิดของวิทยุชุมชนที่แท้จริง ดังนั้นหัวใจของสื่อภาคประชาชน ก็คือกระจายอำนาจการสื่อสาร สร้างกระบวนการเรียนรู้และเพิ่มช่องทางการนำเสนอ พลังความคิดของประชาชนไปสู่ประชาชน สื่อทางเลือกรูปแบบใหม่หรือสื่อภาคประชาชน ทั้งสื่อ วิทยุชุมชน ทีวีชุมชน หรืออินเทอร์เน็ตชุมชน จึงต้องการมากกว่ารูปแบบที่อย่างที่ผ่านมา ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถปฏิบัติออกมาอย่างมีผลสะท้อน ต่อสังคม ต่อชุมชนและเป็นผลสะท้อนที่สังคมยอมรับว่ามีประโยชน์ เหล่านี้คือภารกิจหลัก และภารกิจเร่งด่วนคือ เร่งร่าง พ.ร.บ. ประกอบกิจการวิทยุฯ ในส่วนของภาคประชาชนเองให้ไวที่สุด ส่วนรูปแบบของสื่อภาคประชาชนเองก็ต้องคิดให้มากและต้องทำให้ได้จริง เพื่อมาสู่การยอมรับและเชื่อมั่นจากสังคม และร่วมเป็นพลังหนุนเสริมให้ภาคประชาชนเข้มแข็งได้ ที่สำคัญ การรื้อขบวนสื่อภาคประชาชนต้องจัดระบบการคิด การทำงาน การนำเสนอให้ชัดเจน มีเอกสาร มีงานวิจัย ชี้แจงยืนยันถึงผลผลดีผลเสียจากการปฏิบัติงาน ไม่เช่นนั้นสื่อทางเลือกอย่างวิทยุชุมชน ก็อาจจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านสิทธิขั้นระหว่างคนมีและคนไม่มี เช่นกัน